

DUES DONES DE FE I D'ESPERANÇA RESISTENT

En record de la Maria Antònia Aragay i d'Esperanza Bautista

S'ha intensificat el fred després d'aquest Nadal del 2016. Sembla que el vent i el glaç ens acompanyin la tristor amb què ens hem quedat després de la mort de l'Esperanza Bautista, just abans de Nadal, i de la Maria Antònia Aragay, per cap d'any. Ens han deixat dues dones que han estat testimonis de fe i creadores de comunitat eclesial. Les dues han estat dones lluitadores i feministes compromeses des de la lucidesa d'haver encarnat en les seves vides i en el seu fer, el missatge alliberador i subversiu de l'Evangeli.

Segurament, les dues van viure amb il·lusió els canvis profunds que va portar el pas del Franquisme a la democràcia i l'esclat del moviment feminista dels anys 70 que tant a Catalunya com a l'estat espanyol va suposar el desacomplexament de les dones per demanar allò que era just: formació, igualtat i polítiques a favor de les dones, i lleis que no les marginessin ni criminalitzessin si se separaven, es divorciaven, si s'encarregaven de la pàtria i potestat dels fills o si necessitaven avortar amb condicions. Tant la Maria Antònia Aragay com l'Esperanza Bautista van fer de la seva vida una defensa de la llibertat de totes les dones i van mostrar un compromís per reivindicar-ne un tracte igualitari en qualsevol àmbit social, polític i religiós. El mèrit de les dues és haver-se mantingut fidels a aquesta causa fins i tot en temps de "democràcia", i haver lluitat per la dignitat i la plenitud de les dones dins la comunitat eclesial i en la teologia.

Fins i tot en el context actual, d'esgotament de discursos i polítiques que deixin albirar els canvis socials, econòmics i polítics que fan falta, hem pogut gaudir de la veu i de la presència d'aquestes dues dones esperançades. I vull dir "esperançades", no com s'invalida a vegades aquesta paraula i se li atribueix el sentit de "persona il·lusa", com si ens referíssim a algú que no toca de peus a terra. Al contrari, vull dir "esperançades" en el sentit profund i subversiu d'aquell que, des de la humilitat de reconèixe's en camí juntament amb d'altres, "té confiança" en la capacitat que tenim com a persones de fer un gest nou, de crear alguna cosa nova, d'actuar d'una manera diferent i possibilitar espais de creixement per a d'altres. Per això vull recordar la Maria Antònia i l'Esperanza com dues "resistents". Perquè la perseverança, l'acció i el compromís per assolir els objectius de més llibertat, més dignitat i més reconeixement per a les dones en tots els àmbits, és fer confiança i és treballar per posar en entredit les normes i els costums injustos que imperen.

La Maria Antònia Aragay era una dona alegre, acollidora, resolutiva i pràctica. De gest nerviós, verb agut i ironia fina, sabia treure-li la punta a qualsevol comentari o anècdota quotidiana que revelés la més mínima ombra del que ara anomenem "micromasclismes". No en deixava passar cap ni un, il·lusionada a transformar la realitat amb la seva tossuderia clarivident. Era una dona d'aquelles que se'n diu "fermes", amb les idees clares; encantada amb la tasca d'educar fills i néts, orgullosa de la seva àmplia família. Era una cristiana convençuda que va fer-se conscient de la discriminació que patien les dones no només en la societat, sinó en l'església, i no dubtà gens a sumar-se al projecte

i fundà el Col·lectiu de Dones en l'Església l'any 1986. Va continuar participant en la seva parròquia, perquè tenia un sentit de compromís i de responsabilitat per fer església, però també perquè calia que una dona valenta continués proclamant, amb bona dicció, les lectures dels textos bíblics des de l'ambó. I si la deixaven, feia també l'homilia i actualitzava el sentit del text. I és que, de la Maria Antònia, hem après a proclamar i a entendre els textos bíblics. Ens ha ensenyat hermenèutica feminista amb la seva pròpia vida i amb els seus comentaris lúcids, sorneguers a vegades, sempre glossant amb encert punyent el pinyol de l'entrellat del text: directa a l'essencial. I ho expressava amb aquella naturalitat pròpia de les que ja viuen i pregunuen en consonància amb l'esperit. El teu adéu, Maria Antònia, de ben

segur que ha estat un moment de trobada d'amics i de la gran família, i que ha estat un cant feliç a la vida donada per als altres.

L'Esperanza Bautista, fundadora i expresidenta de l'ATE (Asociación de Teólogas Españolas), ha estat una teòloga feminista compromesa en l'àmbit eclesial i en l'àmbit acadèmic. Fa pocs anys que l'he coneguda, però era d'aquelles persones que impacten i no passen desapercibudes. Arran de l'organització de la trobada internacional de l'Associació Europea de Dones per a la Recerca Teològica a Salamanca l'agost del 2011, vam compartir un any intens de treball; amb moments agradables i sorprenents, però també ple d'entrebancs mentre, amb pocs recursos i poc temps, vam intentar que les teòlogues i acadèmiques professionals d'Europa coneguessin el treball i la tasca dels grups feministes de base de les diferents comunitats d'Espanya. La trobada va ser un èxit de convocatòria i de convivència i descoberta mútua.

L'Esperanza tenia una personalitat forta que endolcia amb un somriure clar. Recorria a l'humor com a antídote davant la impotència i l'absurditat, i la seva veu ronca i greu li conferien una autoritat que es guanyava amb una argumentació brillant i decidida davant d'allò que considerava evident i just. Advocada de professió, va estudiar teologia i va obrir pas a la facultat de Comillas perquè les dones poguessin ensenyar i fer teologia feminista a les universitats catòliques del país. Amb la seva primera publicació, ens descobria el paper actiu i decisiu de les dones dels primers segles del cristianisme. Crec que estava convençuda que les dones del segle I, bé fossin casades, joves, viudes, bé fossin les que donaven suport al moviment itinerant i missioner, les que obrien les portes de casa seva i les convertien en esglésies domèstiques on tothom que s'hi congregava en nom de Crist era tractat amb amor, havia d'inspirar el compromís i la manera d'actuar de totes les dones del seu moment contemporani

que havien de bastir una futura església justa i autènticament evangèlica. El 21 de gener hem pogut celebrar la vida de l'Esperanza a l'església dels Salesians del centre de Madrid. Ens hi hem retrobat família, amistats i companyes de l'ATE que han vingut des d'Andalusia, el País Basc, València i Catalunya. El text de la tomba buida de Maria Magdalena ens convida a deixar-te marxar, Esperanza, amb el Déu-Pare-Amor i amb els teus, i et preguem que ens hi facis lloc com ens n'has fet tu aquí, per seguir creant llaços de solidaritat i complicitat en nom de l'amor i la justícia.

No puc més que estar agrada pel vostre testimoniatge: A tu, Maria Antònia, per haver-me ensenyat a pregar, a celebrar, a proclamar la paraula i a perdre-la per d'interpretar-la. A tu, Esperanza, et devem l'espai guanyat per a les veus de les dones en l'acadèmia, en la tasca de fer teologia i en les trobades amb les protestants i les catòliques europees. Aquests nous horitzons, ens han empès a escriure i a publicar; ens han permès organitzar trobades i congressos perquè compartíssim vida i descobertes. Gràcies per aquests espais de llibertat. La vostra visió ens esperança a les que seguim. Us asseguro que vivim ja amb plena normalitat que les dones puguin fer exègesi i hermenèutica dels textos bíblics; que puguin estudiar la Paraula, predicar-la, celebrar-la, acompanyar processos de creixement personal i de vocacions, administrar sagraments, fer de la comunitat eclesial una assemblea de creients lliures, autònomes, sense ressentiment i disposades a ser església.

Alguns dels reptes que ens depara ara la segona dècada del segle XXI, s'han de dirigir a enfortir les comunitats eclesials i a repensar com posar en joc els carismes que cadascuna tenim. Caldrà qüestionar i desconfiar de la pretesa "ideologització" del gènere que la institució eclesial i alguns moviments més conservadors intenten retreure al moviment feminista i al canvi de mentalitat que s'ha aconseguit fins ara dins l'església pel que fa al paper i la missió de les dones. En memòria vostra, amigues, ens comprometrem de nou, malgrat aquest glaçat hivern, a eixamplar les oportunitats de ser i de viure de les dones; a continuar reivindicant la llibertat de totes per poder ser ciutadanes conscients i cristianes compromeses per fer allò a què estem cridades. Sense límits ni restriccions, només fidels a l'esperit i a fer present la Paraula amb el nostre gest; contentes d'haver rebut el testimoni de les que ens han precedit i de les que vindran.

Neus Forcano i Aparicio